

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal
Mevrouw drs. K. Arib
voorzitter@tweedekamer.nl

Leiden, 8 februari 2017

Betreft: Voorstel van wet inzake wijziging Wiv

Geachte Tweede Kamerleden,

Op 8 februari staat de plenaire behandeling van het voorstel van wet houdende regels met betrekking tot de inlichtingen- en veiligheidsdiensten alsmede wijziging van enkele wetten (Wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten 20..) ¹ geagendeerd. Het Nederlands Juristen Comité voor de Mensenrechten (NJCM) brengt graag de bedenkingen die het over het voorstel heeft onder de aandacht zodat deze bij de stemmingen over het wetsvoorstel meegenomen kunnen worden.

Het voorstel van wet strekt ertoe de huidige Wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten 2002 te vervangen en bevat daartoe een aantal ingrijpende herzieningen ten opzichte van de huidige wet. Reeds in de consultatiefase heeft het NJCM daarover zijn zorgen geuit. ² Die zorgen waren onder meer gelegen in de uitbreiding van de interceptiebevoegdheid van de diensten en het door hen opvragen van telecommunicatiegegevens. Het kabinet heeft, ten opzichte van het concept-wetsvoorstel, enkele summiere verbeteringen in het wetsvoorstel aangebracht. Voor het overgrote deel blijven de bezwaren van het NJCM echter in stand.

Bevoegdheidsuitbreiding

De met het wetsvoorstel geïntroduceerde mogelijkheid bulk te intercepteren van kabelgebonden telecommunicatie door middel van de zogeheten sleepnetmethode heeft als gevolg dat het mogelijk wordt op grote schaal de communicatie van onschuldige burgers te onderscheppen. Hiermee wordt potentieel inbreuk gemaakt op de privacy van grote groepen personen. In de memorie van toelichting bij het wetsvoorstel wordt gewezen op technologische vooruitgang en maatschappelijke en juridische ontwikkelingen die nopen tot modernisering van de Wiv 2002, omdat de huidige technologieafhankelijke formulering met deze ontwikkelingen niet te rijmen valt. Het NJCM erkent het belang van modernisering van de Wiv 2002 in het licht van het voortschrijden van de technologie. Desalniettemin is het NJCM nog steeds van mening dat er onvoldoende inzicht is gegeven in de aard, omvang en ernst van het door het kabinet geschetste probleem: ook in de nota naar aanleiding van het verslag is nagelaten daar nader op in te gaan. ³ Het NJCM blijft bij het standpunt dat het hierdoor niet mogelijk is te beoordelen in hoeverre het bestaande instrumentarium voor het onderscheppen van communicatie zou volstaan en waarom het nodig geacht wordt de communicatie van in potentie eenieder te kunnen onderscheppen door het introduceren van de bevoegdheid tot onderzoeksoverdrachtgerichte interceptie. Hoewel het NJCM erkent dat technologische ontwikkelingen hebben geleid tot een grote toename van het gebruik van niet-traditionele communicatiemethoden, is het van oordeel dat het in de nadere onderbouwing in de memorie van toelichting ontbreekt aan gegevens aan de hand waarvan inzichtelijk is op welke schaal dit heeft geleid tot een beweerdelijke afname van opbrengsten van gerichte (niet-)kabelgebonden interceptie en ongerichte niet-kabelgebonden interceptie. ⁴

¹ *Kamerstukken II 2016/17*, 34 588, 1-3.

² Reactie NJCM op concept-wetsvoorstel vervanging Wiv 2002, 31 augustus 2015: www.internetconsultatie.nl/wiv/reactie/40541/bestand.

³ *Kamerstukken II 2016/17*, 34 588, 18, p. 4-6.

⁴ *Kamerstukken II 2016/17*, 34 588, 3, p. 92-94.

Bovendien wordt in de memorie van toelichting en in de nota naar aanleiding van het verslag nog steeds onvoldoende stilgestaan bij de mogelijkheid dat in potentie ieders communicatie onderschept kan worden: voor het aanwenden van de bevoegdheid tot onderzoeksopdrachtgerichte verwerving van telecommunicatie is het in fase 1 immers niet nodig om concrete personen die een potentieel gevaar opleveren voor de nationale veiligheid in het vizier te hebben. Ook hierop wordt in de memorie van toelichting bij het wetsvoorstel en de nota naar aanleiding van het verslag nauwelijks nader ingegaan.⁵ Reeds in de consultatiefase heeft het NJCM op het risico gewezen dat, bij gebreke van een concrete omschrijving van doel en onderzoeksobject, ook de communicatie van personen die daartoe geen aanleiding geven onderschept kan worden.⁶ De potentiële inbreuk op de belangen van betrokkenen, waaronder ook onschuldige burgers, is dan onevenredig in verhouding tot het doel dat met deze inbreuk wordt nagestreefd.

Voorts plaatst het NJCM vraagtekens bij de proportionaliteit van de ingevolge artikel 29 van het wetsvoorstel benodigde toestemming voor het uitoefenen van bijzondere bevoegdheden. De toestemming kan voor de duur van ten hoogste drie maanden verleend worden, maar kan daarna op verzoek *telkens* voor ten hoogste drie maanden worden verlengd. Zoals het NJCM reeds in de consultatiefase opmerkte, zet dit de deur open naar een potentieel oneindige tapbevoegdheid. Ondanks het door het NJCM in de consultatiefase gedane verzoek om in te gaan op de proportionaliteit van dit toestemmingsregime,⁷ is hierop noch in de memorie van toelichting, noch in de nota naar aanleiding van het verslag een nadere toelichting gegeven.

Waarborgen

In het verlengde van de toestemming voor het uitoefenen van bijzondere bevoegdheden acht het NJCM de introductie van de Toetsingscommissie inzet bevoegdheden (TIB), die een rechtmatigheidsoordeel moet geven over de door de minister verleende toestemming, een verbetering ten opzichte van het voorstel waarop het NJCM in de consultatiefase commentaar heeft gegeven.⁸ Niettemin plaatst het NJCM kanttekeningen bij de overige waarborgen in het voorgestelde wettelijke stelsel. Artikel 27 van het wetsvoorstel bepaalt dat de relevantie van de onderschepte gegevens zo snel mogelijk moet worden vastgesteld en dat niet-relevante gegevens zo spoedig mogelijk moeten worden vernietigd. Niet-onderzochte gegevens moeten uiterlijk een jaar na onderschepping worden vernietigd, zij het dat deze termijn eenmalig met zes maanden mag worden verlengd. De bewaartermijn voor gegevens verkregen uit onderzoeksopdrachtgerichte interceptie is drie jaar. Zoals reeds in de consultatiefase opgemerkt, meent het NJCM dat met het oog op de privacy van betrokkenen – zeker nu door de bevoegdheidsuitbreiding potentieel grote groepen (onschuldige) personen worden getroffen – kortere en meer specifieke bewaartermijnen gehanteerd zouden moeten worden. In de memorie van toelichting wordt gesteld dat het 'vooral bij de onbekende targets en ongekende dreigingen [...] essentieel [is] om over een gedegen historisch archief te kunnen beschikken om tijdig dreigingen te kunnen onderkennen'.⁹ Tegelijkertijd brengt juist deze ongerichte interceptie het risico met zich dat op grote schaal communicatie van onschuldige burgers wordt onderschept. Het NJCM blijft bij het standpunt dat (de onbepaaldheid van) genoemde bewaartermijnen onwenselijk zijn.

---

⁵ In de memorie van toelichting ontbreekt een nadere beschouwing op dit punt vrijwel geheel (*Kamerstukken II 2016/17*, 34 588, 3, p. 97-103). In de nota naar aanleiding van het verslag is volstaan met een summier nadere toelichting (*Kamerstukken II 2016/17*, 34 588, 18, p. 8-11).

⁶ Reactie NJCM op concept-wetsvoorstel vervanging Wiv 2002, 31 augustus 2015 <www.internetconsultatie.nl/wiv/reactie/40541/bestand>, p. 3.

⁷ *Ibid.*, p. 3-4.

⁸ *Ibid.*, p. 4-5.

⁹ *Kamerstukken II 2016/17*, 34 588, 3, p. 100.

Met betrekking tot de klachtbehandeling blijft het NJCM voorts onvoldoende overtuigd van het effect van de in artikel 97, tweede lid, van het wetsvoorstel voorgestelde organisatorische scheiding van toezicht enerzijds en klachtbehandeling anderzijds binnen de CTIVD met het oog op het wegnemen van de schijn van partijdigheid.¹⁰ Zoals reeds in de consultatiefase naar voren is gebracht, is het NJCM met de Ombudsman van mening dat deze organisatorische scheiding voor klagers weinig betekenisvol is nu beide functies binnen één en dezelfde organisatie blijven worden uitgevoerd.¹¹

Tot slot betwijfelt het NJCM of de overdracht van gegevens aan buitenlandse inlichtingen- en veiligheidsdiensten met voldoende waarborgen omkleed is. Reeds in de consultatiefase wierp het NJCM de vragen op wat de Nederlandse diensten moeten doen met informatie die door buitenlandse diensten verkregen is door overschrijding van hun bevoegdheden en welke beperkingen Nederland moet stellen aan de informatiedoorstroom naar buitenlandse diensten.¹² In de nota naar aanleiding van het verslag wordt gesteld dat er ministeriële toestemming nodig is met een bindend advies van de TIB bij de inzet van onderzoekso opdrachtgerichte interceptie door de diensten ten behoeve van een buitenlandse dienst.¹³ Dit is in zoverre juist dat de diensten, met gebruik van de hen toekomende interceptiebevoegdheden waarvan de inzet aan een rechtmatigheidsoordeel onderworpen is, gegevens kunnen verzamelen die in het kader van samenwerking met buitenlandse diensten worden uitgewisseld. De passage in de nota naar aanleiding van het verslag wekt echter de indruk dat de overdracht van gegevens als zodanig aan een rechtmatigheidsoordeel onderworpen is. Dit volgt niet met zoveel woorden uit de tekst van het wetsvoorstel. Hoewel het het NJCM tevreden stelt dat het wetsvoorstel wel waarborgen bevat met betrekking tot verzoeken van buitenlandse diensten die een verzoek om ondersteuning doen waarbij zij buiten hun bevoegdheden treden, neemt dit niet weg dat de gegevensuitwisseling met buitenlandse diensten niettemin nog met onvoldoende waarborgen omkleed is: een in principe rechtmatige gegevensverzameling zou geen vrijbrief moeten zijn voor de opvolgende uitwisseling daarvan met buitenlandse diensten.

Gelet op het voorgaande adviseert het NJCM het voorstel nogmaals aan een kritische beschouwing te onderwerpen alvorens daarover te stemmen.

Hoogachtend,

Marloes van Noorloos, voorzitter
Nederlands Juristen Comité voor de Mensenrechten

---

¹⁰ *Kamerstukken II 2016/17, 34 588, 3, p. 173.*

¹¹ Reactie NJCM op concept-wetsvoorstel vervanging Wiv 2002, 31 augustus 2015: www.internetconsultatie.nl/wiv/reactie/40541/bestand, p. 5-6.

¹² *Ibid.*, p. 6.

¹³ *Kamerstukken II 2016/17, 34 588, 18, p. 95.*